

Antalóczy Katalin,
a Budapesti Gazdasági Egyetem Külkereskedelmi Karának főiskolai tanára

E-mail: antaloczy.katalin@uni-bge.hu

Sass Magdolna,
a Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Világgazdasági
Intézetének igazgatója és a Budapesti Gazdasági Egyetem Külkereskedelmi
Kar egyetemi docense

E-mail: sass.magdolna@krtk.hu

MÁR A JÖVŐ SEM A RÉGI – CSAK KÉRDÉSEINK VANNAK*

A 2024-es Körkérdésében a *Külgazdaság* arra kereste a választ, hogy szükség van-e új gazdaságpolitikára Magyarországon? Mi a válaszukban – kutatási területeinknek megfelelően – már akkor is a nemzetközi politikai, gazdasági világrend, a világgazdasági folyamatok változása, jellemzői irányából közelítettünk. Ezt azért is fontos iránynak gondoltuk, mert a magyar gazdaság erősen nyitott, belső folyamatait, a gazdaságpolitika lehetőségeit a nemzetközi trendek határozzák meg. A környezet leírásában akkor a világ legtekintélyesebb gazdasági hetilapja, a *The Economist* kifejezéséből indultunk ki – mintegy megelőzve az idei kérdést –, amely 2024-et a „multipoláris rendetlenség” kifejezéssel írta le, egyre több olyan konfliktussal, amely évekre befagyhat (*The Economist*, 2023).

A 2025-ös Körkérdés már kifejezetten erre a témára koncentrált. Lesz-e új világrend, és ha igen milyen? Esetleg a káosz lesz a rend?

A kérdés megválaszolását távolabbról közelítjük. Fontos ugyanis felidézni, hogy milyen keretek között működött az a rend, amely most felbomlóban van, mik a bomlás okai és területei, és mi következik ebből Magyarországra nézve?

A II. világháború utolsó évében egy amerikai kisvárosban – amely a rendszer nevét is adta – összeültek a háborút már megnyerni látszó szövetségesek, hogy kialakítsák az új gazdasági világrend kereteit. A Bretton Woods-i rendszer az I. vi-

* A kézirat 2025. február 9-én érkezett a szerkesztőségbe.

<https://doi.org/10.47630/KULG.2025.69.1-2.6>

lágháború utáni szomorú tapasztalatokat kívánta kiküszöbölni: a protekcionizmustól, vámháborúktól, leértékelési versenyektől darabjai hulló világkereskedelmet, a gazdasági nacionalizmust, a bilaterális klíringekre hasadt nemzetközi pénzügyi rendszert. Ennek érdekében a szövetségesek intézményeket és szabályokat alkottak. A létrejött rendszer nem volt tökéletes, nem akadályozta meg válságok kialakulását, de segítette a kezelésüket, és lehetővé tette egy addig soha nem látott gyors gazdasági növekedés megvalósulását. Az USA által vezetett rendszerhez induláskor a világgazdaság legfejlettebb országai csatlakoztak. A nemzetközi kereskedelmet a GATT (*General Agreement on Tariffs and Trade* – Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény) kereteiben és annak alapelvei szerint fokozatosan liberalizálták. A korlátozások – vámok, kontingensek, embargók – csökkentése, eltörlése multilaterálisan, kereskedelmi fordulók keretében történt. Az alapelvek diszkriminációmentességet, viszonzosságot, transzparenciát írtak elő, s azt, hogy a kereskedelmi vitákat nem vámháborúkkal, hanem tárgyalások útján kell rendezni. A nemzetközi pénzügyi rendszer a dollárra épült, csak az USA nemzeti valutája volt fix paritás alapján aranyra váltható. Létrehoztak két intézményt, amelyek a nemzetközi fizetési rendszer stabilitását (Nemzetközi Valutaalap, IMF) és fejlesztési célokat (induláskor Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank, IBRD, majd kibővítve Világbank-csoport) szolgálták.

A rendszer az elmúlt évtizedekben nagyon sok változáson ment keresztül. A GATT-ba fokozatosan beléptek a gyarmati uralom alól felszabadult, majd a szovjet érdekszférába tartozó országok is (Magyarország már 1973-ban). A GATT 1995-ben intézményesült, és WTO-vá (*World Trade Organisation* – Világkereskedelmi Szervezet) alakult. Ma 166 ország a tagja és a világkereskedelem mintegy 98 százalékát fedi le. A hatalmas változást jól szimbolizálja, hogy a szervezet vezetője nigériai – és nő. A nemzetközi pénzügyi rendszerből az 1970-es évek elejétől kikerült az arany, de annak ellenére, hogy az amerikai dollár már nem volt aranyra váltható, kulcsvalutaszerepét megőrizte. Az IMF és a Világbank – az őket ért sok kritika mellett – segített megőrizni a nemzetközi pénzügyi rendszer viszonylagos stabilitását, a két intézménynek ma 191 ország a tagja. A keretek tehát a sokkal több, eltérő fejlettségű ország csatlakozása, a divergáló érdekek, a megrekedő további kereskedelem liberalizálási folyamat ellenére összességükben fennmaradtak.

Ma már látszik, hogy a rendszerszerű fordulat kezdete Kína 2001. évi WTO-csatlakozásához köthető. Kína úgy léphetett be a rendszerbe, hogy vállalta a szabályok betartását, amivel kapcsolatban kezdetől fogva voltak kétségek. De azzal, hogy a fejlett országok áru- és tőkebefektetései számára hatalmas új piacot jelen-

tett, és hajlandóságot mutatott a jelentkező problémák megoldására, így a WTO, az USA, illetve más országok is inkább félrenéztek. Bekapcsolódása végül rendkívül jó hatással volt a világgazdasági folyamatokra (magas növekedés mellett alacsony infláció). Az volt a várankozás – vagy inkább *wishful thinking* –, hogy Kína végül valóban minden elemében alkalmazkodni fog a nyugati szabályozási rendszer követelményeihez. Kína WTO-ba (és a világgazdaságba) való belépése nemcsak a nyugati világnak volt előnyös, de Kínának is. Gazdasági növekedési üteme 2003 és 2007 között meghaladta az évi 10 százalékot (IMF, 2009), és ez a dinamika elsősorban éppen a világkereskedelemben való bekapcsolódásnak, a külföldi tőkebefektetéseknek, a belgazdaságban a piaci viszonyok bizonyos területeken való térnyerésének volt köszönhető. A nagy recesszió, amely megtörte a fejlett országok növekedését, Kínában gyakorlatilag nem érezte hatását, 2008 és 2011 között a GDP továbbra is évi 9-10 százalék körüli ütemben nőtt (IMF, 2015). Az ország részesedése a világ-exportban az 1993. évi 2,5 százalékról 2003-ban 5,9, 2015-ben 14,2 százalékra nőtt (WTO, 2016), és 2023-ban ugyanennyit, vagyis 14,2 százalékot tett ki (WTO, 2024). A Világbank adatai szerint Kína részaránya a globális GDP-ben folyó dolláráron 2001-ben 4, 2023-ban 16,8 százalék volt.¹ Kína tehát megkerülhetlenné vált, a legfejlettebb országok konkurense lett, emiatt egyre több figyelem irányult azokra az eszközökre, amelyekkel a rendszer keretein belül nem élhetett volna (mesterségesen alulértékelt, manipulált árfolyamú nemzeti valuta, nem megengedett állami támogatások, a szellemi tulajdonjogok figyelmen kívül hagyása stb.).

A 2010-es évtized közepére az is egyre világosabbá vált, hogy mindannak, ami a fejlett országok szempontjából először kizárólag előnyösnek látszott, súlyos társadalmi/gazdasági következményei lettek. Kína a világ „gyára” lett, a feldolgozóipari kapacitások jelentős része az USA-ból, Európából Kínába települt át, munkahelyek tömegeit megszüntetve. Donald Trump első elnöki ciklusában bizonyos kínai termékek importjára kivetett vámokkal reagált erre a helyzetre. Ebben az időszakban Kína vált a globalizáció, a szabadkereskedelem egyik legnagyobb szószólójává.² Miközben a globalizáció lendülete lelassult, majd a koronavírus-járvány alatt egyértelműen megtört, Oroszország Ukrajna elleni agressziója után pedig geopolitikai

¹ <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2001&locations=CN&start=1960> alapján saját számítás.

² Ennek az írásnak a szerzői személyes tapasztalatokkal is rendelkeznek ezzel kapcsolatban. 2018 májusában a világkereskedelem témájával foglalkozó nemzetközi konferencián vettünk részt Pekingben. Miközben a kínai kereskedelmi minisztérium egyik vezető munkatársa éppen Kínának a globalizáció, a szabadkereskedelem melletti elkötelezettségét ecsetelte, a teremben (és persze Pekingben és egész Kínában) nem volt elérhető a Google, a Messenger, a Facebook.

szempontok szerint is széthasadozott, a világgazdaság centrumai egyértelmű átrendeződést mutatnak. Az IMF egyik vezető munkatársa 2024-ben már három nagy világgazdasági blokkról írt: az USA-vezette, a Kína-vezette és az ún. „el nem kötelezettek” csoportjáról (Gopinath, 2024). Az átrendeződés a hagyományos fejlett országok, feltörekvő-fejlődő országok bontásában is erőteljesen látszik. 2000-ben a globális GDP-ben ez utóbbiak részaránya 25 százalékos volt, ami 2024-re körülbelül 45 százalékra nőtt, elsősorban Kína, India és Brazília gyors növekedése miatt (World Bank Group, 2025:xviii).

A GATT–WTO kereteiben, szabályrendszerében a növekedés egyik legfontosabb motorja a világkereskedelem volt: 1995 és 2007 között a globális kereskedelem a globális GDP növekedési ütemének kétszeresével nőtt. A 2008–2009-es pénzügyi válság után ez a növekedés megállt (UNCTAD, 2024), és a protekcionista intézkedésekkel, a koronavírus-járvánnyal és az orosz–ukrán háborúval súlyosbított környezetben a korábbi többletnövekedést nem sikerült visszaállítani. A felszínen még csak a nemzetközi kereskedelem növekedési trendjének lassulása látszik, de a mélyben megjelentek a deglobalizáció, a fragmentáció, a blokkok közötti szakadások jelei. Az USA importjában Kína részaránya 2017 és 2023 között 8 százalékponttal visszaesett, mindemellett egyéb jelei is vannak a blokkok közötti kereskedelem csökkenésének és a blokkokon belüli forgalom növekedésének. Ugyanakkor – szinte természetesen – megjelentek a kerülő útvonalak, a közvetítő országok is Kína és az USA között, elsősorban Vietnám és Mexikó (Gopinath, 2024).

A 2008–2009-es pénzügyi válság óta egyre többször vetődik fel a Bretton Woods-i pénzügyi rendszer alapjának számító dollár trónfosztásának híre és szándéka is. Kétségtelen, hogy az USA gazdaságának egyik legerősebb erőforrása a még mindig világpénzként is funkcionáló nemzeti valutája. Az aggregált számok azt mutatják, hogy a nemzetközi tartalékokban és a külkereskedelmi fizetési ügyletekben a dollár ma is meghatározó. A nemzetközi tartalékokban 60 százalék körüli az aránya (az euró részesedése 20 százalék, a japán jené 10 százalék és a maradék 10 százalékon osztozik a többi valuta). A nemzetközi kereskedelmi fizetésekben ennél is nagyobb, 80 százalék feletti a részaránya, az euróé 10 százalék, és itt is 10 százalék marad a többi valutára (Gopinath, 2024). Miközben tehát Kína GDP-je, a nemzetközi kereskedelemben betöltött szerepe alapján a világgazdaság egyik vezető hatalmává vált, és a kínai kormány komoly erőfeszítéseket tesz a jüan nemzetközi szerepének növelésére, a kínai nemzeti valuta a globális pénzügyi rendszerben marginális szerepet játszik. A felszín alatt azonban itt is látszik néhány változás. A tartalékokban 2010-hez képest a japán jen és az angol font rovására az úgynevezett nem tradicionális

nemzeti valuták (ausztrál dollár, kanadai dollár és kínai jüan) szerepe erősödött. Az úgynevezett Kína vezette blokkban például egyértelműen növekszik a jüan szerepe a nemzetközi fizetésekben a dollárral szemben (Gopinath, 2024). Az IMF vizsgálatai azt is kimutatták, hogy vannak országok, amelyek nem közlik tartalékaik összetételét. Ezeknek a súlya azonban marginális, az országok mindössze hét százaléka. A nem jelentősnek geopolitikai okai vannak, s ezek azok az országok – elsősorban Oroszország –, amelyek a jüan, illetve az arany felé fordulnak (Arslanap et al., 2024).

A dollár mellett a nemzetközi pénzügyi rendszerben megjelenő új tartalékvalutáknak természetesen vannak előnyeik, hiszen bővül velük az egyes országok választási lehetősége, diverzifikálhatják tartalékeszközeiket. Elvileg ez kifejezetten kívánatos folyamat. Ugyanakkor a rendszer stabilitásának feltétele a valutákat kibocsátó országok közötti nagyon erős koordináció, például a swapügyleteken keresztül. Ha azonban geopolitikai törésvonalak mentén szétszakadt a rendszer, akkor a koordináció nem lehetséges (Gopinath, 2024). Az ilyen típusú blokkosodásnak is lehet a következménye, hogy visszaesés következhet be a közvetlentőke-áramlásokban (UNCTAD, 2024), nehezebbé válik a pénzügyi válságok kezelése, összességében sokkal kockázatosabbá válik a világgazdaság.

Az IMF legfrissebb prognózisa szerint (IMF, 2025) a világgazdaság növekedése 2025-ben 3,3 százalékos lehet, ami jóval elmarad a 2000 és 2019 között mért átlagosan 3,7 százalékos ütemtől, és ugyanannak a nyomott dinamikának felel meg, amely 2023-ban és 2024-ben volt. Lefelé módosította az IMF a világkereskedelem volumenváltozására vonatkozó előrejelzéseit, elsősorban a kereskedelempolitikai bizonytalanság erőteljes növekedése miatt. Az Egyesült Államokban minimális növekedésslassulást, az Európai Unióban, az euróövezetben minimális gyorsulást vár. De az EU-ban a gazdasági növekedés üteme így is nagyjából a fele lesz az USA-énak (1,4 százalék a 2,7 százalékkal szemben). Az IMF prognózisa szerint Németország kikapaszkodik a recesszióból, ami mindössze annyit jelent, hogy Európa legnagyobb gazdasága 0,3 százalékkal növekedhet. A kínai GDP 2010 óta lassuló dinamikája 2025-ben is folytatódik, s az előrejelzés szerint a növekedés 2024-hez hasonlóan az idei évben is öt százalék alatt marad.

Ez az átalakuló, lassan növekvő, több ponton széttöredező világgazdasági helyzet fogadta Donald Trump második elnöki ciklusát. A még mindig a világ legerősebb, de már fenyegetett politikai és gazdasági erőközpontjának vezetője ezekre a kihívásokra kíván keményen reagálni. Az amerikai elnök az eddigi tapasztalatok szerint meglehetősen kiszámíthatatlan, és nem a megszokott logika alapján hozza a döntéseit. Ráadásul úgy tűnik, hogy a feltörekvő országok – elsősorban Kína ál-

tal – kikezdett nemzetközi rendszert paradox módon az az ország kezdi szétverni, amely megalkotta. Ebből az is következik, hogy Trump nemcsak Kínára üt, hanem szövetségeseire is, többek között az egyébként is gyengélkedő Európai Unióra, s legerősebb tagországára, Németországra. Amennyiben a fenyegető kommunikációt valódi intézkedésekre váltja az amerikai elnök, úgy a fragmentáció már nemcsak a három blokk között, hanem az USA vezetete blokkon belül is megjelenik.

Európán belül a két éve stagnáló Németország a fő ellenség. Bár a német gazdaság gyengéségének vannak konjunkturális okai is, de a problémák döntően strukturálisak. Ahogy a tavalyi Körkérdésben bemutattuk (Antalóczy & Sass, 2024), az előregedő társadalom, az infrastruktúrára való alacsony költség, a feldolgozóipar magas energiaigénye, a járműgyártásnak való kitettség, a zöldátállás kényszere, a fenntarthatósági problémák mellett gondot jelent, hogy a német gazdaság sokkal nyitottabb, mint más, hasonló nagyságú országok. A német gazdaság motorja, eddigi legnagyobb ereje, az export második éve visszaesik. Pedig a német kivitel még nem is sújtották protekcionista intézkedések. Németország külkereskedelmi kapcsolatai, vállalatának globális értékláncai a két nagy blokk között ki vannak feszítve: 2024-ben – ahogy évek óta mindig – első számú exportpiaca az Egyesült Államok, a legnagyobb importpiaca pedig Kína volt. Kína azonban a kivitel szempontjából is nagyon fontos, hiszen Németország negyedik exportpiaca (Statistisches Bundesamt, 2025). Bár Németországot e strukturális problémák miatt ismét Európa beteg emberének nevezik, a német gazdaság az elmúlt évtizedekben mindig képes volt az új helyzethez alkalmazkodni, s ma is számos jel mutat arra, hogy a felszín alatt pozitív változások is elkezdődtek. Az ún. „Mittelstand” (a kis- és középvállalati szektor) rugalmas, hozzácsokott az erős versenyhez, és nagy részjátékos. A feldolgozóipari, járműipari vállalatok egyre több szolgáltatást kínálnak. A munkaerőpiaci adatok szerint 2024-ben a félvezetőgyártásban, az úriparban, a védelmi szektorban és az orvosi technológia területén új munkahelyek keletkeztek. Gyorsan fejlődik a startupszektor, 2024-ben 2700 új startup jött létre (11 százalékkal több, mint 2023-ban), elsősorban a kutatásintenzív feldolgozóipari ágazatokban és a digitális szolgáltatások területén (The Economist, 2025).

Tavalyi Körkérdésre adott válaszunkban Kína belső problémáit is bemutattuk (Antalóczy & Sass, 2024). Az ázsiai szuperhatalom Németországhoz hasonlóan mély strukturális problémákkal küzd. Az előregedő társadalom növekvő fogyasztására nem lehet gazdasági stratégiát építeni, a gazdaság motorját, az exportot korlátozások sújtják, a korábbi exportoffenzíva már nem tartható. A rendkívül magas beruházási ráta ugyancsak növekedési faktor, de az ingatlanszektorban mutatkozó

súlyos válságjelenségek a beruházások megtérülésének problémáira mutatnak rá. A kínai növekedés dinamikája évek óta csökken, s erősödő nemzetközi agresszivitásával részben gyengeségeit akarja elfedni. De Kína hatalmas ország, számottevő erőforrásokkal, kiépült, sok esetben nehezen pótolható értékláncbeli pozíciókkal, jelentős innovációkkal.

Donald Trump nemzetközi rendet bomlasztó intézkedéseire, protekcionista kereskedelempolitikájára minden bizonnyal válaszolni fog Kína és az Európai Unió is. Vámháború lesz, csökkenő nemzetközi kereskedelemmel, növekvő inflációs nyomással. Rövid távon bizonyosan a bizonytalanság, kiszámíthatatlanság marad jellemző. Ez visszaveti a beruházásokat általában, a határon túliakat pedig még inkább. Elterjedt vélemény, hogy a vámemelések ösztönzik az úgynevezett „vámokat átugró” (*tariff jumping*) beruházásokat, de véleményünk szerint erősen kérdéses, hogy ilyen körülmények között ezek valóban növekedni fognak-e. Hiszen bármikor hozhat ezek ellen is például monitoring vagy akár tiltó intézkedéseket az amerikai adminisztráció, de az EU is. Ma semmi sem látszik lehetetlennek.

Hogyan alakulhat ebben a viharos, kiszámíthatatlan rendszerben a nemzetközi folyamatoknak erősen kitett magyar gazdaság helyzete? Feldolgozóiparunk erősen beágyazott az európai, ezen belül a német – döntően járműipari, elektronikai – értékláncokba. Alapvetően ezek stratégiája, működése határozza meg külkereskedelmünk áru- és országszerkezetét, a külkereskedelmi mérleg relációnkénti egyenlegét, a külföldi befektetések jellemzőit. A kormány lassan 15 éve meghirdetett úgynevezett „keleti nyitás” külgazdasági stratégiája – amely az export országszerkezetének diverzifikációját, a hazai tulajdonú kis- és középvállalatok kivitelben játszott szerepének növelését tűzte ki célul – nem járt látható eredménnyel. Az Európai Unió és az abból kilépett Egyesült Királyság részaránya kivitelünkben változatlanul 80 százalék körül alakul, Németország pedig hosszú évek óta nagyjából exportunk negyedét veszi fel.³ A kvk-k külkereskedelmi szerepe sem nőtt, továbbra is nagyjából exportunk 10 százalékát adják. Két területen látszik változás. Egyfelől behozatalunk országszerkezetében, amelyben Kína szerepe – nagyon hasonlóan Németországhoz, az Egyesült Államokhoz, döntően a globális értékláncok szerveződése alapján – megemelkedett. 1995-ben 1,5 százalékos részesedésével éppen csak a top 20 magyar importpartner közé tartozott, 2010-ben 8,3 százalékos részesedéssel már a harmadik volt (az oec.world adatai alapján), 2024 első tizenegy hónapjában pedig a második, 6,7 százalékos részesedéssel.⁴ Másfelől a külföldi tőkebefektetéseken. A kínai be-

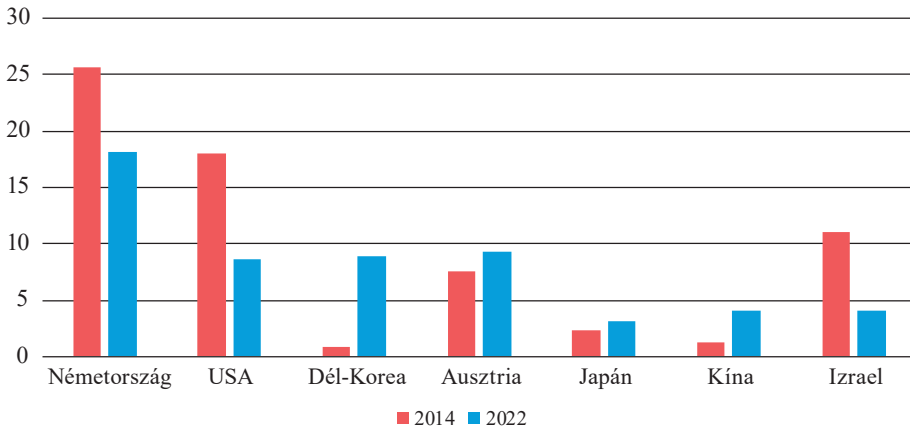
³ https://www.ksh.hu/stadat_files/kkr/hu/kkr0048.html alapján saját számítás.

⁴ https://www.ksh.hu/stadat_files/kkr/hu/kkr0048.html alapján saját számítás.

ruházások 2022-től indultak gyors növekedésnek Magyarországon, elsősorban két nagy zöldmezős (és több kisebb) projekt eredményeképpen: a CATL debreceni akku-beruházása 7,5 milliárd eurós nagyságrendű, míg a BYD szegedi autógyártó üzeme kb. 5 milliárd eurós. Így 2022-ben, 2023-ban, és – mivel folyamatban levő beruházásokról van szó – vélhetően 2024-ben Kína az éves beáramlásokban Magyarország vezető befektetője lett. Az eddig befektetett tőkeállományról végső befektető szerinti bontásban csak 2022-es adatok állnak rendelkezésre (1. ábra), s ebben a tekintetben Németország 18 százalékos részesedést kitevő vezető szerepét egyelőre nem veszélyezteti. Ugyanakkor gyors léptekkel lett Kína a top 5 magyarországi befektető egyike, becslésünk szerint 2024 végére a teljes magyarországi befektetésállomány 7,5 százaléka körüli részesedéssel (Éltető et al., 2024), amivel feltehetően lekörözte az Egyesült Államokat és Dél-Koreát.

1. ábra

A Magyarországon befektetett külföldi közvetlentőke-állomány megoszlása a végső befektető országa szerint (2014 és 2022, százalék)

Forrás: MNB adatok alapján saját számítás és szerkesztés. Adatok forrása: <https://statisztika.mnb.hu/idosor-2978>

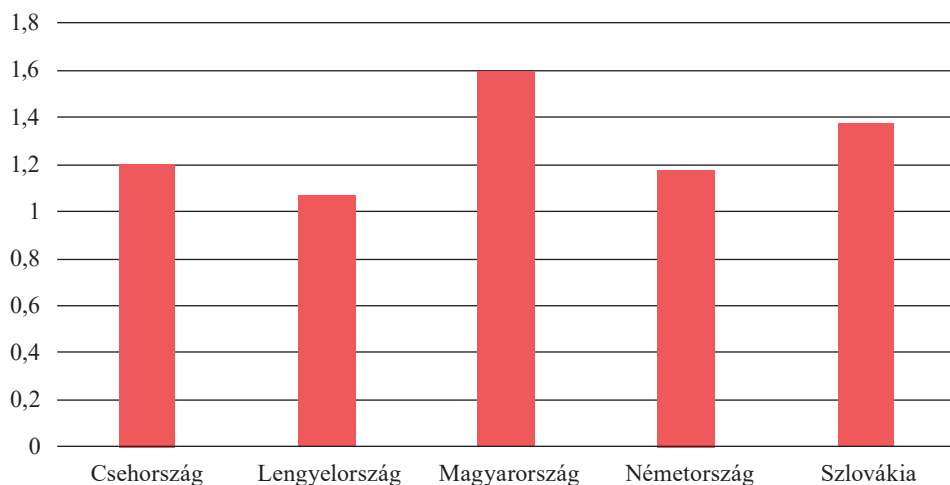
A kínai – és a dél-koreai – akkumulátoripari befektetések a német autóiparhoz kapcsolódóan jöttek Magyarországra, európai piacokat kívánják ellátni. Jellegüket „exportplatformnak” nevezhetjük, tehát a költséghatékony magyarországi telephelyről – közvetve, itt működő, külföldi tulajdonú vállalatoknak történő beszállítással vagy közvetlenül – az uniós piacokat veszik célba. Exportpiaci szerkezetünkben te-

hát nem hoznak változást, sőt erősítik uniós függőségünket. A BYD szegedi gyára is az európai piacokat célozza meg, nevezhetjük „*tariff jumping*” beruházásnak is. E befektetések szabályozási kockázatai – a kiszámíthatatlanul alakuló környezet miatt – tehát már rövidebb távon is jelentősek lehetnek.

A kockázatos és kiszámíthatatlan külső környezetet kívül – ami akár el is lehetetlenítheti ezeknek a beruházásoknak a működését – e nagyprojektek magyar gazdaságra (növekedésre, foglalkoztatottságra, hozzáadottérték-termelésre, innovációra) gyakorolt hatása is bizonytalan. Rövid távon a GDP-hatás nyilvánvalóan pozitív. Ugyanakkor kérdéses, hogy hosszabb távon kapcsolódik-e ezekhez a befektetésekhez elég pozitív tovatervedési hatás. Más országok tapasztalatai nem túl biztatóak, a „vámokat átugró” kínai befektetők az összes alkatrészt és részegységet, sőt gyakran még a munkásokat is Kínából hozzák (The Economist, 2024), és a jelek alapján nem zárhatjuk ki, hogy nálunk is ez történik majd. (A HIPA Nemzeti Befektetési Ügynökség ugyanakkor erőteljesen kommunikálja, hogy jelentős erőfeszítéseket tesz a helyi vállalatok és más gazdasági és nem gazdasági szereplők által hozzáadott érték növelésére.)

Kérdéses az is, hogy az úgynevezett FDI-ra alapozott növekedési modell fenntartható-e, hiszen az eddigi külföldi közvetlentőke-befektetések is kevésbé tudták magukkal húzni a magyar vállalatokat, amiben persze nemcsak a befektetőknek és a magyarországi vállalatoknak, hanem a magyar államnak, a tágan vett hazai környezetnek is szerepe van. Az FDI-ra alapozott növekedési modell fenntartásához önmagában is folyamatosan szükséges a további tőkebevonás, amelyet a – gyakran kalandor, rendkívül hatékonytalanul működő, romló versenyképességű – magyar gazdasági modell tökeszükséglete súlyosbít. Az állam piacot, versenyt korlátozó, egyre erősebb gazdasági beavatkozásai mind a hazai tőkefelhalmozást, mind a hatékony, nemzetközileg is versenyképes kvv-szektor bővülését akadályozzák. Régiós összehasonlításban Magyarországon alacsonyabb a verseny szerepe és jelentős az állam gazdasági beavatkozásának mértéke (2. és 3. ábra). A kiugróan magas állami gazdasági beavatkozás nem fordítódik le nagyobb gazdasági növekedésre, amit – ilyen nagyságrendek mellett – már nemcsak a korrupció, hanem mélyebb, rendszerszintű problémák hatékonyságrontó hatása magyarázhat. Ebben a helyzetben a külföldi tőkebefektetések hazai vállalatokat dinamizáló hatása is korlátozott marad.

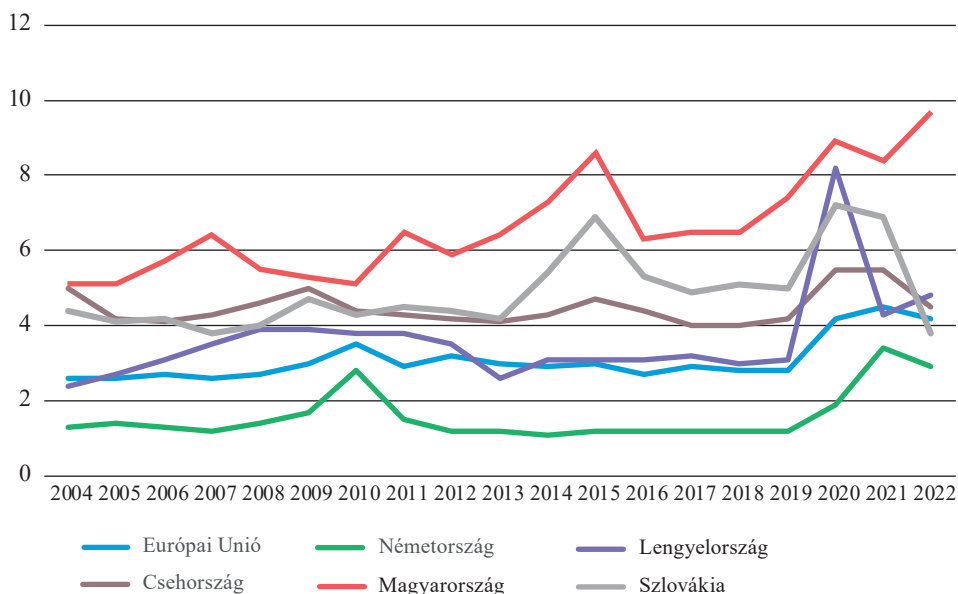
**A termékpiaci szabályozási index 2023
(Product Market Regulation index)**

Forrás: OECD PMR indicators <https://www.oecd.org/en/topics/product-market-regulation.html>

A PMR a gazdaság egészére vonatkozó mutatószámok összessége, amelyek a vállalkozások piacra lépését és a versenyt gátló szabályozási akadályokat mérik a legfontosabb szakpolitikai területek széles skáláján, az engedélyezéstől és a közbeszerzéstől kezdve az állami vállalatok irányításán, az árszabályozáson, az új és meglévő szabályozások értékelésén át a külkereskedelemtől. Minél magasabb az index, annál több korlátozással néznek szembe a vállalatok. Magyarországon az alindexek közül kiemelkedően magas az „állami szerepvállalás okozta torzulások”, a „szabályozások hatása” és a „szolgáltatási és hálózatos ágazatokban foganatosított akadályok” alindex.

Államháztartási kiadások feladatonként (COFOG): Gazdaság; a GDP százalékában

Megjegyzés: COFOG: Classification of Functions of Government – a kormányzati kiadások funkciók szerinti osztályozása.

Forrás: Eurostat.

A belső erőforrások tehát már nagyon korlátosak, felhasználásuk egyre kevésbé hatékony. Az európai uniós források elapadtak, az európai direkt tőke korlátozottan áll rendelkezésre, és a befektetési célt kereső vállalatok a kiszámíthatatlan, egyre inkább az állam és nem a piac által irányított környezet miatt nem Magyarországot választják. Az ezt inkább értékelő és eddig elérhető ázsiai, és főleg kínai tőke pedig egyre inkább küldő- és fogadóországbeli problémákkal és akadályokkal nézhet szembe, és további kérdőjeleket és kockázati tényezőket jelentenek a Trump-adminisztráció eddigi intézkedései is.

A magyar gazdaság felett tehát egyre hidegebb és erősebb szelek fújnak.

Hivatkozások

- Antalóczy, K., & Sass, M. (2024). Növekvő szuverenitás helyett – hármas függés. *Külgazdaság*, 68(1–2). <https://doi.org/10.47630/KULG.2024.68.1-2.5>
- Arslanap, S., Echengreen, B., & Simpson-Bell, C. (2024). *Dollar Dominance in the International Reserve System: An Update*. <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2024/06/11/dollar-dominance-in-the-international-reserve-system-an-update>
- Éltető, A., Peragovics, T., Sass, M., & Szunomár, Á. (2024). *China's European Bridgehead? The Chinese Economic Presence in Hungary*. Friedrich-Ebert-Stiftung, Budapest. <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/21458.pdf>
- Gopinath, G. (2024). *Geopolitics and its Impact on Global Trade and the Dollar*. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2024/05/07/sp-geopolitics-impact-global-trade-and-dollar-gita-gopinath>
- IMF (2009). World Economic Outlook, October 2009. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2016/12/31/Sustaining-the-Recovery>
- IMF (2015). World Economic Outlook, April 2015. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2016/12/31/Uneven-Growth-Short-and-Long-Term-Factors>
- IMF (2025). World Economic Outlook Update January. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2025/01/17/world-economic-outlook-update-january-2025>
- OECD (2025). Product Market Regulations indicators. Key takeaways from the 2023–2024 update of the OECD Product Market Regulation indicators. ECO/CPE 2024:99. <https://www.oecd.org/en/topics/product-market-regulation.html> OECD, January 2025.
- Statistisches Bundesamt (2025). Außenhandel November 2024. https://www.destatis.de/DE/Themen/Wirtschaft/Aussenhandel/Tabellen/aussenhandel-detaildaten.pdf?__blob=publicationFile
- The Economist (2023). *Tom Standage's ten trends to watch in 2024. The world ahead*. <https://www.economist.com/the-world-ahead/2023/11/06/tom-standages-ten-trends-to-watch-in-2024>
- The Economist (2024). *Chinese companies are winning the global south. Their expansion abroad holds important lessons for Western incumbents*. <https://www.economist.com/leaders/2024/08/01/chinese-companies-are-winning-the-global-south>
- The Economist (2025). *Can Germany's economy stage an unexpected recovery? The situation is dire, but there are glimmers of hope*. <https://www.economist.com/finance-and-economics/2025/01/30/can-germanys-economy-stage-an-unexpected-recovery>
- UNCTAD (2024). Trade and Development Report. <https://unctad.org/publication/trade-and-development-report-2024>
- World Bank Group (2025). Global Economic Prospects January 2025. <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/11e10c6d-6587-477b-a69c-f368cfb3a0a4>
- World Bank Group/ DATA <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=CN>
- WTO (2016). World Trade Statistical Review 2016.
- WTO (2024). Global Trade Outlook and Statistics October. https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade_outlook24_e.pdf